

Om föreningsväsendet bland de sv. arbetarne 1869 /

Ljungberg, C. E.,

*54 Eaxd Br. Sällskapet för arbetarföreningars
befrämjande. Skrifter. 8.*



National Library
of Sweden

Politiska
Arb.fören
(32)
0

Skrifter

utgifne af

**Sällskapet för Arbetareföreningars
befrämjande.**

N:o 8.

OM FÖRENINGSVÄSENDET

BLAND

DE SVENSKA ARBETARNE,

År 1869.

Arsberättelse, afgifven den 12 Juni 1870,

af

Sällskapet's Ordförande. *(E. E. Jungberg)*

Pris: 20 öre.



1870

STOCKHOLM,
Sigfrid Flodins boktryckeri, 1870.



För dem som blott ogerna lyssna till det påstå-
ende, att den värma, hvarmed svensken omfattar en
ny och god idé, ofta har blott ringa varaktighet,
är det glädjande att se, det föreningsväsendet bland
de svenska arbetarne ännu alltjemnt tillväxer i styrka
och omfång. Under år 1869 bildades nya arbetare-
föreningar i städerna *Sölvesborg*, *Alingsås* och *Vad-
stena* samt i *Östra Redvägs* socken i Vestergöt-
land och vid *Persberg* i Vermland; hvarjemte i *Gefle*
en folkbank upprättades och i *Helsingborg* derva-
rande arbetareförening ombildades efter den grund-
sats, att inträde i föreningen skulle stå öppet hvarje
välkänd person i staden eller dess närmaste omgif-
ning; och under det ännu ej till fullo förflutna half-
året af 1870 hafva nya arbetareföreningar uppstått i
städerna Kalmar, Carlshamn, Kristinehamn och Ske-
ninge; hvarjemte uti Fristad i Vestergötland bildats
en förbrukningsförening och inom Östra Eneby socken i
Östergötland en arbetareförening, hvilken hufvudsak-
ligen tagit till syftemål att biträda medlemmarne vid
sjukdomsfall och genom mindre lån förhjelpa dem ur
tillfälliga svårigheter. Detta sätt att låta arbetarne
genom besparingar under den goda dagen bereda sig
tillfälle att i den onda finna hjelp ur egna mödors
frukt skulle, om det blefve allmänt, utgöra en god
lösning af fattigvårdsfrågans stora problem, och om
icke andra bevis funnes för nyttan af föreningsväsen-

det bland arbetarne, skulle redan de mångfaldiga, flitigt begagnade tillfällen och utvägar till besparingars görande och till de samlade medlens fruktbargörande på ett för arbetarne fördelaktigt sätt, som dessa föreningar lemna, bevittna idéens sanning. Hvem skulle kunna räkna de tårar och lidanden för den enskilde samt de uppoffringar för kommuner och det allmänna, som endast *sjukvårdskassorna* förekommit! och med dessa är det ju som nästan enhvar arbetareförening gör sin början. Till dem kommer dock numera vanligen äfven en så kallad *spar- och lånekassa*, hvilken på icke få orter utbildas till en *förskotts-förening* eller *folkbank*; man förskaffar sig en större eller mindre *boksamling*; *föredrag* hållas af upplyste och välvillige personer; en och annan *undervisningskurs* öppnas i de för arbetarne nödvändiga kunskapsämnen, som hittills varit mest försummade, och ledamöternas synkrets vidgas, under det att deras sjelfkänsla och förmåga att behandla olika angelägenheter växer, genom deras deltagande i diskussioner och förvaltning.

Örebro folkbank, den äldsta i Sverige, har fortfarande sett sitt ledamotsantal och sin rörelse tillväxa. Det förra ökades under året 1869 från 165 till 213, den senare, det vill säga hela omsättningen, inkomster och utgifter sammanräknade, steg från 589,862 rdr 86 öre till 1,827,434 rdr 18 öre, således mer än tre gånger det förra beloppet. Ingen förlust har drabbat kassan; i dess rörelse ingå för närvarande icke några såsom lån upptagna medel, och den disponibla vinsten var så stor, att den förut alltför ringa reservfonden kunnat genom tillskott deraf höjas till 10 procent af grundfondens belopp, under det att delegarne likväl tillerkändes en utdelning af 9 proc. å grundfondsbelopp, som inestått ett helt år.

Äfven *Sundsvalls folkbank*, som upprättades den 1 Sept. 1868, har från denna tid intill 1869 års slut, sett sin rörelse alltjemnt tillväxa, så att dess hela omsättning derunder uppgått till 951,643 rdr, och en nettovinst, efter det att de å grundfonden insatta medel fått tillgodonjuta 5 procents ränta, kunnat utdelas af 5 procent å samma grundfundsandelar.

Den först i Mars 1869 öppnade folkbanken uti *Gefle*, har väl icke under den korta och bekymmersamma tid densamma varit i verksamhet — en tid, hvarunder staden (den 10 och 11 Juli 1869) nästan helt och hållet ödelades af en eldsvåda — kunnat gifva sina delegare någon särskild utdelning; men de hafva dock å sina penningar erhållit behörig ränta, och rörelsen, som under de nio månaderna till årets slut omfattat en totalsumma af 602,102 rdr 7 öre, har derunder gifvit en nettovinst af 317 rdr 44 öre, hvilken lagts till reservfonden. Icke minst att beakta är för öfrigt, att i den sparkassa, som med denna bank är förenad under dessa månader å 517 motböcker blifvit insatta 113,067 rdr, hvilka måhända, utom denna kassas tillvaro, varit förskingrade. Dessutom hade å folkbankens depositionsräkning blifvit till förräntning insatt rdr 33,200.

Folkbanker äro för öfrigt under bildning: i *Stockholm*, der aktieteckningen nu blifvit fullbordad, samt i *Göteborg* och *Norrköping*.

I *Sölvesborg* finnes, oberoende af dervarande arbetareförening, hvilken är yngre, en redan i början af år 1867 stiftad *sjukvårds- och förskottsförening*; inom *Alingsås* förening har man bildat en *lånehjelpsfond* och inom *Lidköpings* förening en *pantlånefond*; och inom *Trollhättans* arbetareförening upprättades den 1 Mars sistl. år en *sparkassa*

af mera omfattande och mindre vanlig betydelse. Delegarne i denna kassa hafva nemligen förbundit sig att i fem års tid hvarje vecka insätta en viss sparpennning af högst 2 rdr och minst 25 öre, samt att under samma fem år icke uttaga något af kapital eller ränta. Endast dödsfall eller afflyttning upphäver dessa förbindelser. Hvarje månad läggas 5 procent till kapitalets fulla riksdalerstal. De insatta medlen utlemnas till lånbehöfvande såsom amorteringslån på fem år och derunder.

I det att några obemedlade arbetare underkastat sig de stränga villkor, som ofvanstående bestämmelser innefatta, hafva de visat en förmåga af försakelse och omtanka för framtiden, hvartill man icke lätteligen skulle inom någon annan klass finna ett motstycke. Den klippa, hvarpå t. ex. alla försök att åstadkomma jordbruksbanker hittills strandat, har hufvudsakligen varit den, att, då landtmanen allmänt velat hafva amorteringslån på fem à tio år eller deröfver, har man likväl icke ens vågat ifrågasätta att jordbrukarne sjelfva eller andra skulle, genom större eller mindre insättningar, ämnade att under lika lång tid innestå, hopsamla medlen dertill.

Våra *förbrukningsföreningar* arbeta tydligen ännu under stora svårigheter, hvilka dock synas mindre ligga i sakens natur än i felaktigheter inom den förvaltning man för dem anordnat. Arbetareföreningarnes handelsbolag i *Jönköping* och *Söderhamn* hafva under sistl. år blifvit upplösta; *Upsalas* förbrukningsförening har visserligen under det förflutna året lemnat sina medlemmar 6 % ränta å det tillskjutna aktiebeloppet; men hela omsättningen har varit ganska ringa. I *Göteborg* har ett motsatt förhållande egt rum, i det att rörelsen varit betydlig, men behållningen snart sagdt ingen. På en försäljningssumma år 1869 af

188,515 rdr 33 öre hade nettovinsten blott uppgått till 46 rdr 24 öre. Den i *Hudiksvall* år 1867 bildade föreningens handelsbolag förlorade, på ett och ett halft år, "genom en ovan och oskicklig styrelse", såsom det i berättelsen uppgifves, hela sitt grundkapital 4000 rdr; men en ny styrelse har sedermera öfvertagit rörelsen, hvilken derefter på nio månader lemnat en nettovinst af 900 rdr. Ännu större behållning har *Wexjö* välordnade "hushållsbesparingsförening" lemnat, ensamt under sista kvartalet 1869: 2350 rdr. — Det förtjenar äfven anmärkas, att "Lagunda och Hagunda häraders varuanskaffningsbolag", den äldsta ännu bestående arbetareförening i Sverige, fortfarande med framgång fortsätter sin verksamhet. Detta bolag, hvaruti såväl ståndspersoner som jordbrukare, soldater och arbetare hafva aktier, började år 1850 sin rörelse, hvilken består i uppköp och försäljning af väfnader, jern- och kryddbodvaror. Föreningen har vid Örsundsbro ett magasin och 2:ne öppna salubodar, gifver sina delegare årligen 6 proc. och lägger det öfriga af årets vinst till rörelsekapitalet. Aktierna, ursprungligen lydande å 30 rdr rmt, hafva nu ett värde af 56 rdr s. m.

Med hänseende till de *ekonomiska* fördelar, som föreningarne kunna skänka sina medlemmar, synas mig de bemödanden, som under det förflutna ret mera allmänt uppenbarat sig att bereda föreningsledamöterna tillfällen att framställa och afyttra alstren af sin flit och konstskicklighet förtjena synnerlig uppmärksamhet. På flera ställen har man, vid jul och påskhögtiderna, inom föreningarnes lokaler anordnat s. k. bazarer, der ledamöterna haft tillfälle att förevisa och afyttra sina arbeten; på andra, såsom i Stockholm, Göteborg, Norrköping och Linköping, är man betänkt på tillvägabringsande af mindre slöjdställningar re-

dan i sommar eller senare, före innevarande års slut. Ett stort hinder för uppnåendet af ett godt resultat af dessa för öfrigt så gagneliga företag ligger emellertid uti den enskilde arbetarens medellöshet med deraf följande svårighet att förskaffa sig nödiga materialer till den produkt, åt hvars förfärdigande han är villig att offra de för hans hvila så knappt tillmätta stunder, som stå honom till buds. Intet kan därför vara mera välbetänkt än det vackra låneunderstöd af 1000 rdr till inköp för fattiga arbetare af materialier till dylika arbeten, hvilket en ädel enskild man i hufvudstaden nyligen tillförsäkrat ledamöter af Stockholms arbetareförening; och man kan ej annat än lifligt önska att detta vackra föredöme äfven på andra håll måtte vinna efterföljd.

Under det att föreningarne på detta sätt söka verka för utbildande af sina medlemmars arbetsskicklighet och till förökande af deras utkomstmedel, böra de emellertid, efter min tanka, icke uteslutande bemöda sig om åstadkommande och förevisande af de till den högre industrien och allmänna handtverkerierna hörande alster, utan fastmera göra sig till uppgift att bland sina ledamöter utveckla håg och skicklighet för de husliga slöjder, i hvilka ej blott arbetaren sjelf, utan äfven äldre och yngre medlemmar af hans familj kunna finna sysselsättning och inkomst. Denna uppgift skulle visserligen för de ledande inom föreningarne ej vara lika lätt som den att anordna utställningar af alster, hvilka äro föremål för arbetarens egentliga yrkesverksamhet; men åtagandet och ledningen deraf skulle otvifvelaktigt vara af långt mera genomgripande och välsignelserik inflytelse; och för den obemedlade har husfliten särskildt det stora företräde framför annan slöjd, att densamma i allmänhet ej kräfver dyra materialer och stora förlagskostna-

der. Utställningar af dess alster kunna äfven ske på ett mera anspråkslöst sätt; och om någon viss dag hvar 3:dje eller 6:te månad utsattes till förevisande af utmärktare alster af husflitalster, samt en och annan belöning då lemnades dem som hade utmärktare sådana att förete, skulle utan tvifvel en kraftig väckelse gifvas en näringsverksamhet, som nu i våra talrika fattiga hem är på ett alltför bedräfligt sätt försummad.

En synnerligen intressant och tänkvärd skildring har blifvit oss tillsänd om uppkomsten och utvecklingen af *Skellefteå ångsågs-aktiebolag*. I de vidsträckta trakter, som denna mäktiga elf genomflyter, bor en glest spridd, fattig befolkning, som länge varit tryckt och plundrad på sin redbaraste egendom, skogen, af sågsverksegare, som, under sökandet efter egen vinst, föga vårdat sig om folkets bergning och framtid. Inom denna befolkning uppsteg, för några år sedan, den tanken att de, förenade i gemensamma sträfvanden, tilläfventyrs skulle, till långt större fördel för dem sjelfva, kunna åstadkomma samma produktion som den, hvilken deras hittillsvarande herrar bragt till stånd. Det var ett djerft och stort företag, och omöjligt syntes för de flesta utanför stående, huru dessa fattiga menniskor skulle kunna upprätta så stora anläggningar som här vore i fråga. Den 11 Juni 1865 beslöts emellertid på ett sammanträde att ett bolag, under den firma jag här ofvan nämnt, skulle upprättas; och de nödiga anordningarne, jemte förvaltningen, anförtroddes en man, till hvars nit och kraft man med skäl hyste stort förtroende. Delegarnes antal i detta bolag uppgick till icke mindre än 900 — en brokig samling af bönder, torpare, nybyggare, drängar, pigor, lappar samt några prester och andra folkvänliga män (enda vilkoret för delaktighet var ett par friska

armar). Den 24 i samma månad börjades arbetet, och innan den 19 September hade man uppsatt en sågverksbyggnad, en prydlig arbetarebostad för 8 hushåll, smedja, bagarestuga, ladugård och en del af ångskorstenen. Förr än vintern kom voro äfven ångpannorna inmurade; och de upprepade förutsägelserna från grannarnes sida om bolagets fall och upplösning måste alltjemnt prolongeras. Trots alla strider och svårigheter har föreningen framgångsfullt bestått sina första prof, eger en betryggad sågtimmertillgång af omkring 120,000 stycken årligen, har 12 enkla ramar, med maskiner af 118 hästars kraft, beräknade för 400,000 standards årlig tillverkning af 300,000 rdr värde, har 3 arbetarebostäder för 26 hushåll, byggnad för maskinist, mekanisk verkstad med svarf, hyvel och öfverflöd på handverktyg m. m. d., har timmermagasiner och flottningsredskap, 13 pråmar, en liten ångbogserbåt och mjölkvarn under byggnad för fyra par stenar. Det mer och mer tilltagande förtroendet till bolaget har satt detsamma i tillfälle att förse sig med omkring 4000 collys spanmål, att tillhandahållas dem af aktieegarne, som varit af missväxt hemsökta. Planen går ej heller ut på att söka bolagets vinst endast uti sågverksdriften, utan har man för afsigt att, när delegarne uppnått någon ekonomisk förkofran, hufvudsakligen vinlägga sig om boskapsskötsel. Bolagets framgång har uppmuntrat befolkningen i det närbelägna Byske flodområde till enahanda verksamhet; och männe icke man på detta sätt funnit en af de tjenligaste vägar, som kunna uttänkas, till Norrlands framtida utveckling?

Ett annat företag, med lika syftning, men olika medel, är det i slutet af år 1868 i Sundsvall bildade s. k. »Medelpads skeppsbyggeri-aktiebolag». Man har tänkt sig detta bolag såsom en produktionsför-

ening för fartygsbyggnad, och i följd deraf har aktiebeloppet icke blifvit högre satt än till 25 rdr, som, till ytterligare lättnad för den stora mängden, kunde inbetalas i mindre poster. I November 1868 började medel inflyta, och arbetet sattes genast i gång. Bolaget började sin verksamhet med 145 rdr i kassan, och under första månaden stego utgifterna ej till högre belopp än 81 rdr och 5 öre. Sedandess hafva 570 aktier tecknats af tillsammans 65 medlemmar, så att det tecknade aktiekapitalet uppgår till 14,250 rdr, af hvilka likväl endast 2,693 inbetalts. Arbetet har ständigt fortgått med kraft och större arbetsstyrka under vintermånaderna än under sommaren, då så många andra tillfällen till väl betald sysselsättning stå arbetarne till buds. Enligt meddelade uppgifter äro numera icke mindre än 6,880 rdr 57 öre nedlagda å arbetet, och man hyste goda förhoppningar att till våren sätta i sjön bolagets första fartyg.

Innan jag lemna frågan om arbetarnes ekonomiska intressen, torde det icke vara ur vägen att nämna något om de bemödanden, som dels på associationens och dels på enskild väg under det förflutna året blifvit gjorda i enahanda ändamål som det, för hvilket arbetareföreningarna verka, nemligen att underlätta den obemedlade mängdens utkomst och betrygga dess framtid. I Stockholm har uppstått en förening af ett betydligt antal medlemmar, i ändamål att verka för ett allmännare begagnande af det förträffliga tillfälle till mindre besparingars fruktbargörande, som *kapital- och ränteförsäkringsanstalterna* erbjuda. Denna association, som kallar sig »*Fosterländska föreningen*» har redan utöfvat en stor och gagnrik inflytelse i det syfte, som hon har sig förelagdt; och många exempel vittna, huru nyttigt det är att, genom dylika föreningars

bildande, en god tanke vinner större spridning, då verkningarne deraf kunna få en omfattning vida utöfver föreningens första och egentliga föremål. I Ledsjö socken i Vestergötland har på kommunalstämma blifvit öfverenskommet, att ett öre pr fyrk skall årligen insättas i Skaraborgs läns ränte- och kapitalförsäkringsanstalt, för att från 55:te åldersåret bereda lifränta åt de barn, som från den 1 December 1870 i socknen födas af fattiga föräldrar. Man har beräknat att, medelst denna uppoffring, två fattiga barn skola hvart år kunna efter uppnådd, föreskrifven ålder, för sin återstående lifstid erhålla 100 rdr årligen. På ett barndop i Stockholm har, för kort tid sedan, enhvar af faddrarne afsatt 1 rdr för den nyfödde, att insättas i ränte- och kapitalförsäkringsanstalten; och om faddrarne voro 25 eller fadren tillade hvad som fattades i 25 rdr, var, genom denna för de inbjudne så obetydliga uppoffring, barnet försäkradt att vid 55 års ålder undfå ett kapital af minst 1000 rdr (1090 rdr, om återbetalning ej fordras i händelse af dödsfall) eller en *lifränta* af 100 rdr. — Inom ett korporalskap af Kalmar skarpskytteförening har bildats en understödskassa, till hvilken hvarje medlem af korporalskapet bidrager med 5 öre i veckan; och inom armén, hvars manskap förr ingalunda utmärkt sig genom omtänka för framtiden, samlas nu årligen, genom de vid många regementen införda sparkassor högst betydliga summor. Till och med inom den del af arbetande klassen, som kanske mest af alla är utsatt för frestelsen att gagnlöst förskingra sina inkomster, har det visat sig att hvarken vilja eller förmåga att göra besparingar saknats, när blott möjligheten deraf i någon mån underlättas. Sedan, genom viktiga åtgärder å statens sida, utrikes vistande svenska sjömän satts i tillfälle och upp-

muntrats att, till understöd för hemmavarande anhöriga eller till förvaring och förräntande för kommande behof, hemsända sina å undfångna hyror eller eljest gjorda besparingar, har resultatet af dessa åtgärder blifvit, att medelst s. k. sjömansinvisningar, som af svenska och norska konsuler utfärdats på kommerskollegium, utrikes varande svenska sjömän till fäderneslandet under år 1869 öfversändt besparingar af tillsammans 25,171 rdr 12 öre. Det må äfven här omnämnas, att, i ändamål att göra den hederliga, fattiga qvinnans lott mindre bekymmersam, en förening af välvilliga fruntimmer i hufvudstaden utfärdat en inbjudning till upprättande af en *försäljningslokal* härstädes för *qvinnliga slöjdalster*, hvilken jemväl skulle tjena till arbetsbyrå och anskaffa nya modeller och mönster m. m. för denna slöjds utveckling. Så närmar man sig från skiljda håll samma mål; men afståndet, som man har att tillryggalägga, är stort och de verkande krafterna stå ännu ingalunda i förhållande till de svårigheter och hinder, som ifrån alla sidor möta.

Bland dessa senare intager sagnaden af bildning och kunskaper bland de obemedlade det måhända främsta rummet; och åt detta område måste således de som nitälska för den arbetande klassens lyftning egna den största uppmärksamhet. Men då den tid kroppsarbetaren kan egna åt läsning och studier är mycket knapp, blir det nödvändigt och en samvetspligt att undvika det slöseri med tid och själskrafter, som bedrifves i våra publika skolor; och man bör hoppas att de öfverläggningar i detta ämne, som komma att hållas på det stundande arbetaremötet, skola lemna en god ledning för de bestämmelser, som snart inom de särskilda föreningarne böra träffas i de viktiga frågorna huru bildning och upplysning bäst skall inom den ar-

betande klassen främjas och i hvilka kunskapsämnen undervisning bör företrädesvis beredas arbetaren. De ämnen, hvaruti föreningarne nu allmännast sökt bereda sina medlemmar högre skicklighet, synas vara räknelära, skrifning och bokförning; men i några föreningar hafva härtill kommit undervisning i teckning, i kemi, fysik, lefvande språk och den högre kalkylen, hvilka båda senare ämnen dock icke torde höra till de för arbetarne mest angelägna. För allmogen, inom hvars djupa leder föreningsväsendet ännu ej slagit rot, ehuru på ett och annat ställe en liten början till associationer uppkommit, har man sökt tillfredsställa det vaknande behovet af större upplysning genom inrättandet af *folk-högskolor*; och i några län hafva ej blott genom subskriptioner, utan till och med från landstingens sida ansenliga bidrag härtill blifvit lemnade; men dessa högskolor, så gagneliga der de kunna utan alltför stora uppoffringar åstadkommas, torde dock svårligen här i landet, der icke, såsom i Danmark, allmän välmåga råder bland allmogen, blifva nog talrika för att kunna utöfva en väsentlig inflytelse på folkets bildning. Mera praktiskt synes mig det af några välvilliga prestmän i Skåne började företag, att hvarje söndagseftermiddag använda några timmar för sina församlingsboers förkofran i borgerliga kunskaper. Presten är ofta den mest bildade personen inom sin församling, och han bör derföre äfven dela med sig af detta goda, för såvidt tid och krafter det medgifva. Finner han då bistånd härvid af upplyste lekmän, eller börja desse, för sig allena, såsom redan skett i Onsjö, Luggude och Södra Åsbo härader i Skåne, att hålla allmänfattliga föreläsningar i de kunskapsämnen, deri allmogen mest saknar behöriga insigter, skall redan på denna föga kostsamma väg ett stort steg till folkbildningens höjande vara taget.

Det misstroende, hvarmed arbetarerörelsen här i landet i början af mången blifvit betraktad, har efter hand gifvit rum för det förtroende och välvilja som densamma i sjelfva verket å alla samhällsklassers sida förtjenar. Många bevis derpå skulle, till hvad förut blifvit nämndt, kunna anföras. Norrköpings stads sockenbibliotek har blifvit erbjudet dervarande arbetareförening att tillsvidare öfvertaga, förvalta och utlåna, på lika sätt som föreningens eget bibliotek; i Göteborg har stadens sparbank beslutit medverka för arbetarebostäders uppförande, och har dervarande utskänkningsbolag af sin vinst anslagit 30,000 rdr såsom grundfond till en folkbanks upprättande; för nyttan och behovet af dylika banker har äfven den senast församlade landbruksriksdagen uttalat sig; och Elfsborgs läns norra hushållningssällskap har vid extra sammanträde under sistlidne Maj månad beslutit vidtaga åtgärder för befrämjande af sådana bankers inrättande. Sjelfva riksdagen har under sin senaste sammanvaro beviljat folkbanker den icke ringa förmån att, lika med sparbanker, få åtnjuta kreditiv i riksbanken till fyra percents ränta.

Den verksamhet, som tillhör sällskapets egen uppgift, har, genom flera sammanträffande orsaker, under förflutna och innevarande år varit vida mera omfattande än under föregående tid. Då svenska slöjdföreningen, för att försäkra sig om de svenska arbetareföreningarnes deltagande uti den internationella, i arbetarnes intresse anordnade, utställningen i Amsterdam, anmodat detta sällskaps ordförande att ingå uti den för ändamålet nedsatta komité, aflät sällskapets styrelse en uppmaning till alla landets arbetareföreningar att hit insända redogörelser öfver sin verksamhet, för att läggas till grund för en berättelse öfver arbetare-

rörelsens ståndpunkt i Sverige, hvilken af holländska regeringen blifvit begärd. Det var äfven styrelsens afsigt att, om bidrag af statsmedel för svenska produkters öfversändande och utställande kunnat erhållas, uppmana föreningarne att äfven på detta sätt deltaga i expositionen. Ett sådant af slöjdföreningens styrelse hos K. M:t sökt bidrag blef emellertid icke beviljadt, och endast Göteborgs arbetareförening kom derföre i tillfälle att deltaga i utställningen, hvilket dock skedde föreningen till heder och vår industri till gagn. Sällskapet styrelse afgaf emellertid en på de från föreningarne inkomna redogörelserna grundad allmän berättelse, hvilken torde hafva tillvunnit sig vederbörandes intresse, emedan en medalj sedermera blifvit ordföranden tillsänd; och sedan det svenska föreningsväsendet nu sålunda tagit första steget till att göra sig känt i andra länder, skola, såsom vi hoppas, en annan gång endrägtiga bemödanden å dess sida, förvärfva sig än större erkännande. För öfrigt har sällskapet styrelse beredvilligt gått till mötes de framställningar om råd och anvisningar för stadgars upprättande, som numera nästan från en hvar nybildad förening pläga till oss ingifvas. Den känsla af vänskap och gemensamhet i intressen, som förbinder de skandinaviska folken har äfven framträdtt inom dessa länders arbetareföreningar, och Sveriges hufvudstad hade den glädjen att förlidne år se ett vackert uttryck deraf, då ett stort antal medlemmar af arbetareföreningarne i åtskilliga skånska och småländska städer förenat sig med ledamöter af Kjöbenhavns "Arbeterförening af 1860" om gemensam färd till Sveriges hufvudstad. Det offentligen angifna ändamålet med denna färd var visserligen å de båda föreningars (Malmö och Lunds) sida, som anordnat densamma, endast att låta södra Sveriges arbetare se

rikets hufvudstad samt draga någon nytta af de samlingar i vetenskap, konst och industri, som här finnas, men detta sällskaps styrelse ansåg tillfället likväl icke böra lemnas obegagnadt att med framstående medlemmar af de hit anlända föreningarne öfverlägga om vissa för associationsväsendet bland arbetarne viktiga frågor, hvarföre ledamöter af detta sällskap till ett aftonsamqväm på Djurgården inbjöd alla direktionmedlemmar vid de sju för tillfället här representerade föreningar. Ehuru denna diskussion fortsattes följande dagen, då äfven andra föreningsledamöter voro tillstädes, och tillfälle till enskildt samspråk i hithörande ämnen äfven gafs vid en af Stockholms arbetareförening anordnad kollation för de resande, var tiden alltför knappt tillmätt för en uttömmande behandling af så viktiga frågor; och man uttalade derföre temligen allmänt den önskan att ett allmänt arbetaremöte snart måtte komma till stånd samt att detta sällskap måtte dertill utfärda inbjudning. Tanken på ett sådant möte hade redan i Augusti 1865 blifvit väckt inom *Norrköpings* förening, hvilken för frågans behandling nedsatte en komité, och af samme ledamot, som då framställt detta förslag, upptogs detsamma ånyo år 1867 inom *Stockholms* arbetareförening, till hvilken äfven *Sundsvalls* arbetareförening följande året aflät en uppmaning att sätta sig i spetsen för ett arbetaremöte. I anseende till de hinder och svårigheter för en enskild förening, som åstadkommandet af ett allmänt möte af denna beskaffenhet ansågs komma att medföra, kom emellertid vid intetdera af dessa tillfällen det väckta förslaget till utförande, tilldess, sedan äfven vid en sammankomst i Kristiania förliden sommar emellan en del norska arbetareföreningar samt några arbetarnes vänner från Sverige och Danmark, den önskan blifvit

uttryckt att ett möte mellan de skandinaviska rikenas arbetare måtte ega rum, detta sällskap, i slutet af förlidne år, beslöt att genom sin styrelse vidtaga de förberedande åtgärderna för ett sådant möte. För detta sällskap, som fristående såsom sådant från hvarje särskild arbetareförening, ehuru flere af dess ledamöter tillhöra sådana föreningar, är det enda samfund i Skandinavien, som gjort sig till uppgift att verka för en sund och kraftig utveckling af föreningsväsendet bland landets arbetare *i allmänhet*, kunde det, efter hvad hittills föregått, anses vara en pligt att, om det för öfrigt stod i dess förmåga, söka tillvägabrinda ett möte mellan delegerade från alla de nordiska föreningarne, då intet borde vara mera egnadt att styrka och i god riktning utveckla föreningsidéen emellan arbetarne; men styrelsen ville dock icke göra något steg för åstadkommandet af ett sådant möte förr än de svenska föreningarne fått tillfälle att uttala sig *om och när* samt i *hvad omfång* m. m. de önskade se denna tanke förverkligad. På den rundskrifvelse till alla de af styrelsen kända arbetareföreningar här i landet, som vi i följd häraf den 10 sistl. Decem-ber afläto, inkommo då från 32 föreningar svar, af hvilka 31 förklarade sig önska ett sådant mötes *tillvägabringande*, 29 hemställde om dess sammankallande redan *denna sommar* och 27 ansågo *hufvudstaden* såsom mötesort tjenligast. Efter ett så nästan enhälligt uttalande för ett allmänt arbetaremöte, kunde vi icke undandraga oss att gå i författning om dess anordnande; och då ett betydligt flertal af föreningarne ansett mötet böra stå äfven danskar och norrmän öppet, aflät styrelsen, den 27 sistl. Mars, särskilda inbjudningar till ej blott de svenska, utan äfven de danska och norska arbetareföreningarne, inbjudningar, hvilka ej allenast infördes i de allmänna

tidningarne, utan äfven direkt tillsändes alla de föreningar, som besvarat sällskapets första rundskrifvelse och dermed förklarar sig önska ett mötes sammankallande. I en tidning har sedermera blifvit anmärkt, att en och annan arbetareförening ej fått särskild kallelse; men denna klagan lär ej kunna anses befogad, då samma föreningar, i trots af styrelsens genom tidningarne upprepade anmaningar att till sällskapet insända berättelser om sin tillvaro och verksamhet, städse lemnat oss i fullkomlig saknad af all kännedom om bådadera, samt den i tidningarne införda inbjudning till mötet utan inskränkning gällt *alla* föreningar. Också har styrelsen haft den tillfredsställelsen att finna det den utgångna inbjudningen icke allenast blifvit af de svenska föreningarne med synnerligt intressé omfattad, så att nära 500 ledamöter blifvit från dem anmälda och att åtskilliga föreningar framträdt, om hvilka man förut saknat all kännedom, utan att densamma äfven på några orter framkallat en liflig diskussion om vissa för arbetarne maktpåliggande frågor, som blifvit uppställda såsom öfverläggningsämnen vid det stundande mötet. Sedan de dels genom bref och dels, i sista dagarne, äfven genom telegrammer ankomna anmälningar blifvit i dag, sista dagen för insändandet deraf, sammanräknade, hvarvid torde böra anmärkas, att för hufvudstadens invånare och andra, som ej göra anspråk på den prisnedsättning å statens jernvägar, som för öfriga mötets medlemmar blifvit beredd, någon bestämd fatalietid för anmälningar ännu icke varit utsatt, befinnes antalet anmälda deltagare i det nordiska arbetaremötet utgöra:

	Deputerade.	Andra föreningsmedlemmar.
från Sverige . . . 476, neml.	92.	384.
från Norge . . . 48, "	20.	28.
och fr. Danmark 20, "	9.	11.
544,	121.	423.

Af de svenska deltagarne hafva blifvit anmälda:

	Deputerade.	Andra föreningsmedlemmar.
fr. Norra Sverige 38, neml.	17.	21.
fr. Östra Sverige 64, "	26.	38.
fr. Vestra Sverige 326, "	26.	300.
fr. Södra Sverige 48, "	23.	25.
476.	92.	384.

Naturligtvis kan det i denna uppgift meddelade antal vid de väntade deltagarnes ankomst och genom nya anmälningar, isynnerhet från Stockholm, undergå åtskilliga förändringar. Så mycket är dock redan synbart, att intresset för detta möte är i hela Skandinavien särdeles lifligt, att många orter komma att der till sända sina bäste män, samt att vi med tillförsigt kunna hoppas att detsamma icke skall blifva utan sina välsignelserika frukter för den stora samhällsklass, som först sent, men nu med desto större klarhet i blicken, börjat inse att det är på sjelfhjelpens fasta grund och på ett väl ordnad föreningsväsende, arbetaren måste bygga sitt oberoende och sin lycka.

C. E. L.